

РЕЦЕНЗІЇ

■ УДК 001.8:[130.2+7](049.32)

О. Г. Рощенко, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з творчо-виконавської роботи Харківської державної академії культури, м. Харків

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ І МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА: ОСВІТНІЙ ВИМІР

Шейко В. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб. / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький, Н. М. Кушнарченко. — Харків : ХДАК, 2016. — 330 с.

Сучасні вищі навчальні заклади України — це освітньо-наукові осередки, у яких актуалізується наукова складова, що потребує професійно-творчого розвитку студентської молоді, долучення молодих науковців, аспірантів, докторантів, підвищення ефективності освітньо-наукової діяльності науково-педагогічних працівників.

Як відомо, освітній процес неможливий без поєднання трьох основних елементів: по-перше, це педагог, викладач, котрий здобув знання з конкретної навчальної дисципліни й має досвід та здібності, щоб ці знання передати іншій людині; по-друге, це студент, котрий має певну підготовку та бажання сприйняти й засвоїти знання, які йому бажає передати викладач; і, по-третє, це підручник або навчальний посібник, який мав би допомогти якісно виконувати функції як викладачеві, так і студентові. Нового покоління навчальної літератури особливо потребує гуманітарна сфера, однією з пріоритетних її складових є культурологічно-мистецька.

Рецензований навчальний посібник «Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства» (автори: В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький, Н. М. Кушнарченко) — вагомий внесок у скарбницю кращих навчальних україномовних видань культурологічно-мистецького спрямування, результат об'єднання освітньо-наукових зусиль харківської й київської галузевих наукових шкіл. Це перше й останнє навчальне видання, підтримане не лише профільним міністерством — Міністерством культури України, Всеукраїнською науково-методичною радою з культури МОН України, а й рекомендоване освітньо-науковим міністерством України як навчальний посібник, що має використовуватися в освітньо-науковому процесі всіх внз культурологічно-мистецького профілю.

Структурно навчальний посібник складається з 5 розділів і 26 підрозділів, тісно пов'язаних між собою: 1) специфіка науково-дослідницької діяльності; 2) методологія культурологічного дослідження; 3) теоретико-методологічні засади дослідження мистецтва; 4) методологія й методи музикознавчого дослідження; 5) самотутність наукових шкіл культурологічного й мистецького спрямувань.

Автори навчального посібника ґрунтуються на принципово нових концептуальних підходах до розвитку сучасної культурологічної й мистецької науки й освіти, серед яких:

- поліпарадигмальність — формування множинності теоретико-методологічних підходів і методів до змісту культурологічно-мистецької науки й освіти;
- парадигмальна динаміка — зміна парадигм чи концептуальних засад культурологічно-мистецької науки й освіти;
- парадигмальна пріоритетика — надання переваг одній із парадигм як основній у підготовці фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів культурологічно-мистецького спрямування.

Розгляд методологічного аспекту дослідження наукової творчості в галузі культурології й мистецтвознавства дозволив авторам обґрунтувати складові методологічної системи: науковий апарат; сукупність загальнофілософських принципів; загальнонаукових, конкретно-наукових підходів і методів. Найпоширенішими в культурології й мистецтвознавстві є загальнофілософські та загальнонаукові підходи, а специфічні підходи й методи ще не набули значного поширення. Зазвичай теоретико-методологічні засади в культурологічних і мистецтвознавчих дослідженнях обґрунтовуються недостатньо, подаються емпірично. Автори посібника вперше запропонували систему загальнонаукових і специфічних наукових підходів і методів, розглянутих у предметному полі культурології й мистецтвознавства. Це свідчить про суттєві переваги рецензованого навчального посібника перед іншими такими виданнями, що вможливають досліджувати культуру й мистецтво як багатовимірні об'єкти.

Про змістовність навчального посібника свідчить розгляд його авторами системи загальнонаукових підходів і методів, які вважаються найефективнішими в культурологічних і мистецтвознавчих дослідженнях. Серед них: міждисциплінарний (інтердисциплінарний, трансдисциплінарний), історичний (історико-системний, історико-порівняльний, історико-генетичний та ін.), системний, структурний, функціональний, структурно-функціональний, системно-діяльнісний, аксіологічний, антропологічний, феноменологічний, герменевтичний, компаративний, психологічний, семіотичний, інституціональний, культурологічний, соціокультурний, пізнавальний (когнітивний),

соціологічний, термінологічний, комунікативний, цивілізаційний (біосферний, циклічний), футурологічний, гендерний, типологічний, біографічний, просопографічний, теологічний тощо. Системоутворюючою можна вважати культурологічну парадигму, пов'язану з культурологічним підходом, який ґрунтується на концепціях культури.

На особливу увагу заслуговує розділ, присвячений методології й методам музикознавчого дослідження, у якому ґрунтовно розглянуто такі базові питання: музикознавство як об'єкт наукового дослідження; концептуальне осмислення музичного мистецтва (історико-теоретична рефлексія); поняттєвий апарат методології музикознавства; методологічне осмислення музикознавства; особливості досліджень у теоретичному музикознавстві; методологічна проблематика в сучасному музикознавстві. Розділ надає цілісне уявлення про специфіку сучасних музикознавчих досліджень.

Оригінальним є розділ, у якому розкриваються особливості наукових шкіл культурологічного й мистецького спрямувань, що є суттєвою спробою їх інституціоналізації в сучасному вітчизняному і світовому освітньо-науковому просторі. Це особливо актуально за умов, коли представники музикознавства зосереджують основну увагу переважно на виявленні специфіки природничо-наукових і технічних наукових шкіл. Високо оцінюючи зміст цього розділу, зазначимо певне дублювання в третьому підрозділі першого розділу та першому підрозділі п'ятого розділу, де йдеться про загальну характеристику наукової школи. Доцільно їх об'єднати.

Підсумовуючи, слід підкреслити важливе значення навчального посібника «Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства» для підвищення теоретико-методологічного рівня підготовки нового покоління фахівців, молодих науковців, науково-педагогічних кадрів і працівників у сфері культури й мистецтва України.

Надійшла до редколегії 20.09.2016 р.